

SORDUK!

**DAYANIŞMALI BİR BİRLİKTELİK İLE
KUVVETLENDİK**

Doris Liebscher ile röportaj

#1

Berlin in Uzman ve Network ofislerinin 12/2017
sayılı Röportaj Serisi

Yazı dizisi hakkında.

Demokrasi ve ifade özgürlüğü ile ilgili ne anlıyoruz? Bu İrkçılığa ve ayrımcılığa karşı mücadele için ne anlama geliyor? Ve bunlarla insan hakları ve anayasanın ne ilgisi var? Bu yazı dizisi ile güncel tartışmaların ve temel soruların esasına inmek istiyoruz. Federal Almanyanın Eylül ayındaki seçimlerinden de öncesinde tekrar tekrar gündeme gelen bu konular sadece bizlere değinmiyor. İş arkadaşlarımıza, iş birliği ortaklarımıza ve tüm destek verenlere de. Bu röportaj serisinde uzmanlara soruyoruz birbirleriyle dayanışma içinde bu şehirde demokratik bir kültür içinde yaşamak isteyen herkes için argümanlarınız ne. Biz - Zentrum für Demokratie (Treptow-Köpenick'te), Moskito aşırı sağcılığa karşı uzman ve ağ ofisi, Demokrasi ve Çeşitlilik için (Pankow'da), teknik ve ağ ofisi Licht-Blicke (Lichtenberg'te) ve Demokratie in der Mitte yerel ofisi (Berlin-Mitte'te). Okumanın tadını çıkarın, keyifli okumalar!

Doris Liebscher, ayrımcılık yasası, feminist hukuku, ırkçılık ve hukuk konularında uzmanlaşmış bir avukattır. Berlin Hukuk ve Bilim Bürosunun bir üyesi ve „Ayrımcılık Dairesi“ Saksonya Başkanı. Ayrıca HU Berlin (Humboldt Üniversitesi) Kamu Hukuku ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları bölümünde çalışmalar yapmıştır. Röportaj, Eylül 2017 başlarında genel seçimlerden önce gerçekleştirildi.

DEMOKRASI, UĞRUNA SAVAŞILA- RAK ELDE EDİLMİŞTİR.

**Doris Liebscher
ile demokrasi ve
ayrımcılık karşıtlığı
hakkında söyleşi**

D emokrasi anlayışınız nedir ve içeriği nedir?

Modern burjuva devrimlerine kadar uzanan bir demokrasi anlayışına atıfta bulunuyorum: Fransız ihtilali, Amerikan Devrimi ve aynı zamanda 1791 Fransız kolonisi Saint-Domingue'deki Haiti devrimi gibi. Haiti devrimi ile ilgili ilginç olan şey ilk defa siyahi ve köleleştirilmiş insanların, Fransızların tahakkümüne karşı çıkmak için Fransa'daki 1789 devriminin değerlerine değinerek ve kaynak göstererek fransız hakimiyetine karşı koymalarıdır.

Bu, başlangıçtan itibaren kenar tabakalara sıkıştırılmış insanların insan hakları ile çalıştığını göstermektedir. Yani sadece medeni haklar değil insan

hakları ile de ilgilenmişlerdir. Sonuç olarak bu haklara sahip olmak için vatandaşlık sahibi yada erkek olmak gerekmiyor, ki o dönemde öyle idi, bu hakların sahibi tüm insanlardır.

İkinci olarak demokrasiyi mücadele ile elde edildiğini düşünüyorum. Buda geçmişten yani tarihten gelmektedir her zaman itiraz edilmiştir bugün olduğu gibi Demokratik Almanyadan örnek olarak bahsedecek olursak on binlerce insanın demokratik karar verme sürecinden dışlandığını görüyoruz. Bunlar örneğin, bakıma muhtaç 80.000 Alman vatandaşı. Ya da Alman pasaportuna sahip olmadıkları için oy kullanmalarına izin verilmeyen sekiz milyon insan, burda yaşamalarına, çalışmalarına, vergi ödemelerine ve reşit olmalarına rağmen.

Bu bizi farklı demokrasi biçimlerine götürür. Federal Almanya Cumhuriyetinde hakim demokrasi anlayışı, temsilci parlamenter demokrasidir. Fakat tek demokrasi anlayışı bu değildir. İsviçre’de uygulanan doğrudan demokrasi, Hanna Arendt’in vurguladığı demokratik yönetim biçimlerinden biridir. Bu, beni demokrasinin bir yönetim biçimi olduğuna ve bu yönetim biçiminin neticelerinin her zaman sorgulanması gerektiği noktasına getirdi.

Demokrasinin ayrımcılıkla mücadele ile ne ilgisi var?

Herşey ile ilgisi var! İnsan hakları, modern demokrasilerin özde çekirdeğidir. Günümüzde, insan haklarının temel hukuktan eşitlik ve eşitliğe yol açtığı, her insanın vazgeçilmez bir onuruna sahip olduğu tartışmasızdır. Onur, özgürlük ve eşitlik bir üçleme oluşturur: Onur hakkı insanlara insan oldukları için bahşedilmiştir. Bu Onuru yaşamak için özgürlüğe ihtiyacımız var. Ve bu özgürlüğü yaşamak için, eşitliğe ihtiyacımız var. Bu „Kadın, göçmen gibi kesimlerin karşılaştığı ve diğerleri gibi özgürce yaşamalarını engelleyen ırkçı davranışlara ne olacak?“ gibi ayrımcılık sorularını gündeme getiriyor. Eşitlik burada devreye giriyor.

Bir insan hakları yaklaşımı olarak ayrımcılık karşıtı yaklaşım, başlangıç koşulları eşit olmayan bir toplumda eşit katılıma dikkatimizi çekmektedir.

Eşitlik, farklı düşüncelere sahip olma ve bunları ifade edebilme özgürlüğünün de olduğu ancak özgür bir ortamda yaşanabilir.

Bu demokrasi anlayışı, aşırı sol ve aşırı sağ kıyaslamak açısından ne anlama geliyor?

Aşırı sol- ve sağcılık hakkında söz edecek olursak. Aşırı rıkkılık yaklaşımının temel dayanağı, “aşırı sağ- ve solcuların” temsili parlamenter demokrasiyi eşit şekil-

de reddetmesidir. Bu nedenle, her ikisi de sonuçta aynı sorundu çünkü “Özgür demokratik temel düzen” (FDGO=freiheitlich - demokratischen Grundordnung) ile çelişiyorlardı. FDGO kimin anayasaya aykırı ve kimin demokratik olduğunu belirlemek için kullanılır. Bununla birlikte FDGO belirlenirken insan haklarının önemi bilinçli bir şekilde unutulmaktadır. Demokrasinin esas içeriği bu nedenle resmi içeriğine göre arka planda kalmasına neden olur. Parlamenter sistem, bağımsız seçimler, güçlerin ayrılığı, mahkemelerin bağımsızlığı ve çok partili bir sistem demokrasinin görünen yüzüdür. Federal Anayasa Mahkemesinin Ocak 2017’deki ikinci NPD (Ulusal Demokrat Parti – Nationaldemokratische Partei) Yasaklama Davasında Bildirileri hakkındaki kararında, mahkeme, NPD’nin anayasaya aykırı olduğunu ilan etti, çünkü nitelik-

Demokrasi bir yönetim biçimidir dolayısıyla kritik bir yaklaşımla sorgulanmalı istisnai durumlar incelenmeli.

sel bir hüküm olan ırkçı ve anti-semitik bir toplum modelini yayıyordu. İnsan haklarının ve pozisyonların değerlendirilmesinde kimin anayasaya aykırı kimin demokratik olduğunu belirlemek için insan haklarını dahil edilmelidir.

Sorun aslında aşırı sol ve sağcılık denkleminde önce başlıyor. Bir toplumsal merkez fikri çok normatif bir modeldir. Fakat ırkçı tutumların, kendisini siyasi merkezî olarak tanımlayan tabakada yada aşırı rıkk araştırılmaları tarafından belirlenerek temsil edildiği düşünülmemektedir, bunlar dikkate alınmamaktadır. Toplum bir şematiğe göre çalışmıyor. Bir yandan iyi de-

İnsan hakları modern demokrasilerin önemli bir çekirdeğidir

mokratlara ve diğer yandan aşırılık yanlısı gibi şematik bir sınıflandırma, siyasi ortamın eleştirilmesini engeller. Bu bölünme aynı zamanda nasıl bir toplumda yaşamak istediğimizin kaliteli bir şekilde tartışılmasını da önlemekte. Bu, yakın geçmişte Hamburg 2017'deki G20 protestolarında aşırı solcuların protestolarında görüldü. Bir yandan polis ile yapılan şiddetli çatışmalar ve diğer yandan polisin kaçan protestoculara uyguladığı şiddet karşılaştırıldı. Şiddetin nasıl gerçekleştiği (örneğin mülteci barınaklarına yönelik planlı bir saldırının bir parçası gibi) ile şiddetin ne şekil olduğu arasında bir kalitatif ayrım yoktur: İnsana karşı uygulanan şiddet yada vandalizm olsun. Sosyal vizyonlar ve onlar hakkındaki niteliksel tartışmalar görüş alanının dışında kalıyor. Ayırt edilmemiş/ Farklılaştırılmamış hukuk ve düzen çağrısı demokrasiyi zedeliyor ve otoriter bir toplum anlayışını destekliyor.

Nihayetinde, aşırılık yaklaşımı, niteliksel bir eşitlik tanımından yoksundur. Aşırılık yaklaşımına göre solcular eşitliğe fazla değer biçecektir ve sağcılar eşitliği tamamen rededecektir. Eşitlik teriminin ne demek olduğu tartışılmıyor. Fakat eşitlik, „seviyelendirme“ veya „senkronize“ anlamına gelmez. Eşitliğin çok farklı anlayışları vardır ve bunlar bir demokraside tartışılmaktadır. Bir ayrımcılık karşıtı eşitlik anlayışı, farklı bireysel ve sosyal koşulları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurarak, herkes için toplumsal karar alma süreçlerine ve kaynaklara eşit katılımı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sebepten dolayı eşitliğe fazla değer biçilmez, ancak liberal bir yaklaşımı gizleyen çoklu iktidar ilişkileri bağlamında belirlenmektedir. Bu önemli eleştiriyi aşırılık olarak nitelendiren herkes eleştirel düşünceye kendisini kapatmıştır. Bu analitik ve politik olarak bir çıkmaz yola sürükler.

2006'dan beri, ülke çapında Genel Eşit Muamele Yasası (AGG Allgemeine Gleichbehandlungsgesetz) ya da günlük konuşma dilimizde Ayrımcılık Karşıtı Yasa olarak bilinen bir yasa bulunmaktadır. Bu yasa'yı çıkarmak neden çok önemliydi?

Birincisi, ayrımcılık karşıtı bir yasa, yukarıda anlattığım sosyal gerçekliğe tepki vermektedir. Seksist, ırkçı, homofobik ve transfobik ya da engellilere yönelik düşmanca davranışlar sadece örgütlü aşırı sağcılarda mevcut değil gayet de yaygındır. Buna bağlı olarak Irkçılığı "aşırı" ya da geçmişin kalıntısı olarak gören bir yaklaşımla ilgili ayrımcılık ele alınabilir ve temanın değiştirilmesi için gereken ilk adımdır. Ayrımcılık karşıtı bir yasa topluma şunu işaret eder: ayrımcılık her yerde olağan bir durum, ancak biz toplum olarak ayrımcılığa maruz kalanları korumak isteriz. Ayrımcılığın kasıtlı olup olmadığına bakılmaksızın yaparız. Mesele sadece nefret ile ilgili değil, bu konuya ceza hukuku zaten bakmakta. Asıl mesele günlük hayattaki dışlamalar ve neticeleridir.

İkincisi, AGG'nin yürürlüğe girmesi önemliydi çünkü Avrupa Birliği üyesi ülkeler, bireyler arasında ayrımcılık konusunu ele alan Irkçılığı Önleme Yönetmeliği'ni uygulamaya karar verdiler. 1976'dan beri işgücü piyasasında cinsiyet eşitliği konusunda yönetmelik bulunmaktadır. Anayasasının 3. maddesine göre, 1949'dan beri Almanya'da devletin ayrımcılık yapması yasaklamıştır. Bireyler arasındaki ayrımcılığa karşı mücadele etmek için bir yasaya yani AGG'ye ihtiyacımız var. AGG

Sosyal merkezi olan bir toplum fikri normatif bir modeldir.

yasası ev sahibinden kiracıya, banka çalışanından korumaya görevlisine kadar her kesimi kapsamaktadır.

Üçüncüsü, AGG yasası, bir demokraside dışlanan grupların görünürlük ve hakları için savaşılabileceğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, anti-ayrımçılık yasası, aşağıdan yukara gelen bir baskı sonucu özellikle anayasa davalarıyla çalışan Sivil Haklar Hareketi'nden gelen protestolar sayesinde gerçekleşmiştir. Avrupa'da, ise öncelikle kadınlar protesto etti. Örneğin 1970'te İngiltere'de Eşit Ücret Yasası'nın yürürlüğe girmesi, kadın grevlerine dayanıyor. Avrupa'da ayrımcılığa karşı korumanın yasal olarak sabitlenmesi, cinsiyet eşitliği hakkına dayanıyordu. Irkçılık konusuna daha sonra değinildi, ya da ırkçılığa maruz kalanların sesleri uzun zaman sonra duyuldu. Bugün demokrasi bağlamında ayrımcılıkla mücadele söz konusu olduğunda, her zaman mücadeleyle ilgili olduğunu vurgulamak önemlidir. Bu mücadele 1960'larda başlıyor. Ayrımcılıkla mücadele konusundaki söylem ilk olarak sosyal hareketlerle güçlenmiştir.

Bize Berlin'in bölgelerinde demokrasi ve çeşitlilik olması adına uzman görüşü olarak ne önermek istersiniz?

Leipzig'de ayrımcılık karşıtı çalışma deneyimim, Almanya'da tartışmalar ve anlaşmazlıklar çok fazla büyütülmüyor. Yasaların varlığı kısa sürede uzlaşma sağlanmasına vesile oluyor. Benim düşünceme göre, bunun Almanya'da hüküm süren çok fazla resmi ve devlete ait demokrasi anlayışıyla da bir ilgisi var. Anti Ayrımcılık karşıtı çalışma perspektifinden demokrasinin niteliksel bir anlayışı için şunu vurgulamak istiyorum ve aşağıdaki soruların sorulmasını istiyorum: "Ne hakkında tartışıyoruz?", "Bizimle kim tartışabilir?" Ve elbette, "tartışma biçimleri bizi ne şekilde etkiliyor? Demokratik tartışmayı ve katılımı güçlendirmek ve özel ayrımcı konuları bastırmak amaçlı çalışmakta olan uzman ve network kuruluşları, bu nedenle katılım eşitliğine odaklanan ayrımcılık karşıtı bir yaklaşımla bu duruma daha fazla ağırlık vermelidir. Böylece, dışlanmış grupları güçlendirmiş, onlara bir ses verilmiş ve onların bakış açısını ciddiye alınmasını sağlamış olurlar. Ancak bir nevi kutsal dokunulmaz olarak göstererek değil, gerekirse onları da eleştirerek. Onur, özgürlük ve eşitlik üçlemesi, bunun için aşırıçılık modelinden daha uygundur. Bu nedenle, dışlanmış grupları güçlendirmiş, onlara bir ses vermiş ve onların bakış açısını ciddiye almış olurlar, Ancak bir nevi kutsal dokunulmaz olarak göstererek değil, gerekirse onları da eleştirerek. Onur, özgürlük ve eşitlik üçlemesi, bunun için aşırıçılık modelinden daha uygundur. ■

Ayrımcılık her yerde vardır, ama biz toplum olarak, etki altında kalmış olanları korumak istiyoruz.

Eserler

Doris Liebscher: Ayrımcılıkla Mücadele Politikası ve Demokrasinin Teşviki. 03.07.2017 tarihinde Berlin Eyaleti tarafından düzenlenen „Eşit muamele hakkınızdır!“ adlı etkinliğin açılış konuşması. Doris Liebscher: Marjinalleşmiş pozisyonlar için eşit haklar? Alman ayrımcılık yasasında öznel hakların sorunları. In: Rechtsphilosophie: Hukukun Temelleri Dergisi. Münih 2017. Özel baskı.

Röportaj Lisa Gutsche ve Berit Schröder tarafından yapıldı

Destek veren kurum:

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend

Federal Almanyanın programın parçası:

Demokratie leben!

Demokratie in der Mitte

Partnerschaften für Demokratie in Wedding & Moabit

LICHT-BLICHE

FACH- UND NETZWERKSTELLE

[moskito]

Fach- und Netzwerkstelle gegen Rechtsextremismus für Demokratie und Vielfalt

Zentrum für DEMOKRATIE